PAVEL VYSLÁN Z ANTIOCHIE (starší verze úlohy)

Původ materiálu
David Balcar
Pořadí v lekci
15

klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

Charakteristika oddílů: po povolání Pavla, apoštola pohanů, (Sk 9) a „obrácení" Petra, který svou teologickou výbavou na otevřenost vůči pohanům nestačil (Sk 10-11), následuje vyprávění v „civilnějšímu" stylu o tom, jak v Antiochii začali zvěstovat *helénům* - tedy pohanům nespjatým s židovskou tradicí. Následuje legendární velikonoční vysvobození ve Sk 12, potom oddělení Pavla a Barnabáše k misijnímu úkolu ve Sk 13.

Pro lukášovský způsob vypravování je typické, že střídá zvěst o „masivních" událostech příběhu spásy (při nichž jako by se otevíraly průhledy mezi nebem a zemí - jako např. Vánoce, Velikonoce, Letnice ale i další) s příběhy laděnými naprosto střízlivě. V nich se pak realizuje to, co se jednoznačně ukázalo v předchozích zvěstně masivních událostech. Od Sk 9 do Sk 12 se příběhy Petra (prvního svědka příběhu Skutků) a Pavla proplétají, aby pak Petr ve Sk 12 definitivně odešel ze scény Skutků. Od 13. kapitoly se ujímají svědectví evangelia antiochenští a Pavel, kteří realizují poslední část osnovy - přinést evangelium „na sám konec země" (Sk 1,8).

Pronásledování:v Jeruzalémě - týkající se zvláště štěpánovského okruhu, vede k tomu, že se jeho příznivci rozprchli (dosl. *byli rozprášeni* - 11,19 viz také Sk 8,1.4). Když se v příběhu Skutků posouvá zvěstování evangelia do další etapy - z Judska do Samařska - a mezi pohany (podle osnovy ve Sk 1,8), je to vždycky „díky" pronásledování. Zaslíbení Vzkříšeného se plní, byť asi úplně jinak než apoštolé očekávali.

Přechod od zvěstování židům ke zvěstování pohanům(Sk 11, 19 a 20): výrazně se tu vyskytuje dvojice židé - Řekové (viz např. 1 K 1,22n aj.). Způsob vyprávění zřetelně sděluje, že oslovit zvěstí o Kristu příslušníky jiného náboženského, kulturního a civilizačního okruhu nebylo vůbec snadné. Zvěstování a vyznání, že *Ježíš je Pán* (v. 20) neznělo mezi pohany tak nábožensky provokativně jako mezi židy (titul Pán - KYRIOS najdeme v řeckém překladu SZ tam, kde je řeč o Hospodinu). O to víc však mohlo provokovat politicky - vyznání, že *Ježíš je Pán* (Kyrios Iesus) znělo řecky mluvícím a myslícím jako polemika se státně loajálním přesvědčením, že *císař je pán* (Kyrios Kaisar). Podezření, že křesťané jsou nekalé, protistátní živly, se pak ve Sk objeví několikrát (Sk 16,20 17, 7)

Ruka Páně byla s nimi:„ruka Páně” je SZní obrat pro Boží vysvobozovatelské akce. Zvěstování mezi pohany je tedy svého druhu pokračováním zvěsti o Božích skutcích pro Izrael. Stejně tak smíme rozumět zdůraznění obrácení: nejde ani tak o emocionálně prožívanou konverzi, jako o změnu orientace ve směru, který nabízí zvěstované slovo.

Inspekce z jeruzalémského sboru: jeruzalémští se o kvetoucím antiochenském sboru brzo dověděli a poslali tam na „vizitaci” proroka Barnabáše (11,22). Nejspíše se jednalo o kontrolu pravověří. V antiochenském sboru se začalo zvěstovat jiným způsobem, než byli jeruzalémští zvyklí. Antiochenští, kteří se neobracejí pouze k židům, ale i k pohanům, jsou o „krok napřed”, a tudíž podezřelí. „Vyslanec jeruzalémských” - Barnabáš má ovšem pro tuto novou práci porozumění. Vzpomene si na Pavla a dojde si pro něj do Tarsu, kde by Pavel zřejmě jinak zůstal.

Učedníci poprvé nazváni ´křesťany´: dosl. jsou to „kristovci”. Důležitá je informace, že se jedná o jakousi „náboženskou přezdívku”, kterou učedníky z antiochenského sboru častovalo jejich okolí. Ve chvíli, kdy evangelium překračuje hranice světa židovství, jsou vyznavači identifikováni jako ti, kteří zvěstují a věří, že Kristem, Mesiášem je Ježíš. Vzhledem k tomu, že slovník Lukáše ve Sk 11,19nn má podobnost s oddílem 1 K 1,18nn, je snad namístě myslet na Krista ukřižovaného a skandálnost této zvěsti pro židy a Řeky.

Podle mimobiblických pramenů šlo o hanlivý přídomek. Pak by bylo namístě *křesťané, kristovci* překládat jako „krisťáci” (česká přípona „ák” vyjadřuje despekt - viz např. příjmení „novák” vyjadřující původně nedůvěru - ten je tu nový, cizí – „cizák“ - tudíž podezřelý).

V bibli je ovšem jméno vždycky také jakýmsi uloženým programem. Co se v hlavách pohanského okolí zrodilo jako nedůvěřivé a hanlivé označení, vyjadřuje nejpřesněji, proč a nač tady tahle „náboženská parta” vlastně je.

Učitelé a proroci(13,1n): v Antiochii není Pavel ještě vůdčí osobností, ale působí zde mezi proroky a učiteli, kteří stáli v čele sboru a je považován za jednoho z nich. Učitelé vyučovali křesťanskému porozumění Starému zákonu. Novozákonní proroci kázali jasnou řečí evangelium. Díky těmto prorokům (inspirovaným Duchem) máme zřejmě zachovány a do nové situace „dotvořeny” mnohé Ježíšovy výroky.

Oddělení Duchem svatým k dílu povolaných(Sk 13,2): upomíná na jedinečná prorocká vystoupení (Iz 61,1n). Prorok nezvěstuje důrazy, které samy sebou vyplývají z tradice, vystupuje s nárokem mluvit a jednat překvapivě, posouvat důrazy, překvapivě rozevírat obzory.

Právě v písních proroků - zejména Iz od 40. kap. aj - najdeme zřetelné důrazy na to, že Boží jednání s Izraelem má zásadní a konečný, eschatologický význam pro všechny národy. Můžete dětem připomenout příběhy proroků - a příběhy Ježíšovy - v nichž dochází k setkáním s jednotlivými lidmi pohanského původu (vdova ze Sarepty Sidonské - 1Kr 17, Šunemanka - 2Kr

3, Náman - 2Kr 5, uzdravení setníkova sluhy - Lk 7).

Antiochenské učitele a proroky vedlo vyznání, že Ježíš je Kristus, k rozhodnutí víry, že nastal čas vydat se se zvěstí evangelia - se slovem záchrany - k pohanům.

Příchod proroků (Sk 11,27-30)**:** je epizoda, která není v předepsaném čtení. Se staršími dětmi ji však můžete probrat a ilustrovat na ní funkci proroka: když hlad ohlašují proroci, pak to nezní jako neodvratná či katastrofická předpověď, ale jako výzva víře - přijde hlad, co s tím uděláme? A víra otevřená prorockým důrazům odpovídá: Uděláme sbírku..

Barjezus(syn Ježíše, což je běžné jméno) – **Elymas** (snad čaroděj, kouzelník)**:** napětí mezi dvěma přízvisky této postavy dává tušit konflikt, ke kterému skutečně dochází. Ten, kdo se stavěl do cesty zvěsti evangelia ovšem není potrestán jako nepříjemná konkurence, které se chce Pavel zbavit. Pro Lukáše je Pavel plný moci Ducha, kdežto Barjezus je pod vlivem moci zla. Pod touto mocí je člověk zaslepený a tápe. I jeho slepota je ale snad jen do času.

Pavlovo kázání: zvěst, která dospěla k pohanům, nespadla z nebe. Má už za sebou nějakou cestu. My už něco víme o Hospodinu, který jednal a jedná s člověkem. Tohle evangelium spočívá v odpuštění hříchů (v 37) - zcela pavlovským způsobem mluví o tom, že člověk není ospravedlněn ze skutků Zákona – ale to sám Bůh – Otec Ježíše Krista – první člověka přijímá dříve, než něco vykoná a navzdory veškeré vině. Z tohoto evangelia se pohané radují (v 48).

Roztržka mezi církví a židy na sebe ovšem nenechá dlouho čekat. Nejde jenom o závist (v 45), ale právě cesta k Bohu pro jeho milost se zdá židům nepřijatelná. Jestliže Pavel s Barnabášem při odchodu z Antiochie symbolicky setřesou prach z nohou, není to ještě známka nepřekonatelnosti tohoto rozporu, jako spíše demonstrace jejich neviny.

úskalí textu:

- Barjezus není Harry Potterem Nového zákona. Harryho příběhy končí totiž jasnou demonstrací, že v kritické situaci člověk může spoléhat na pomoc přátel. Na kouzla není radno spoléhat, což se Barjezovi nevyplatí.

- Pozor na antisemitskou notu, ke které by vyhnání misionářů mohlo svádět. Lukášovi nejde o polemiku proti židům jako proti lidem, kteří zabili Ježíše Krista. O vině lidí odpovědných za jeho smrt se Lukáš vyjadřuje velice šetrně.

pomůcky

Obrázky Zd. Šorma z flanelografu ke klíčovým starozákonním příběhům, nejlépe pak k těm, které už děti probíraly, příp. z knihy TdV

motivační uvedení do příběhu:

a) Pro Teofila:

Teofil může tentokrát srovnávat působení Pavla s kouzelníkem Barjezem. Když má takové pěkné jméno (syn Ježíšův) – najdou jistě s Pavlem společnou řeč. Pavel ho však odhaluje jako toho, kdo se staví do cesty evangeliu, jako svůdce a nepřítele Božího – je totiž kouzelníkem. Jestliže ho Pavel přemůže – bude snad o to víc čarovat sám? Lukáš na to odpovídá následujícím Pavlovým kázáním: síla evangelia nespočívá v kouzlech, ale čerpá z jiných zdrojů.

T: na čem tedy vyrůstá? S čím to ten Pavel přišel mezi pohany? A také jak to, že to židy tolik pobouřilo? Lukášovy odpovědi vycházejí z Pavlova kázání: jsou to ty staré známé příběhy z bible (SZ) – to už v nich se nám Pán Bůh dával poznat. Tohle je Bůh, kterého Ježíš chápe jako Otce. A jeho – Ježíše – Bůh vzkřísil – což znamená, že právě v něm to Boží dílo s člověkem pokračuje. A to Boží milosrdenství, o kterém v celé bibli čteme, se tu zřetelně otevírá i pohanům. To čím začíná první misijní Pavlova cesta, je klasicky lukášovské: Ježíšův příběh je zasazen do kontextu celých dějin spásy, tak jak jsme o nich slyšeli ze sz příběhů.

b) Pro mladší školní, střední a starší školní věk:

Když byste měli říct něco o tom, koho Ježíš považoval za svého Otce. Co víme o sz Hospodinu z biblických příběhů? Právě těmato příběhy začíná teď apoštol Pavel zvěstování evangelia mezi pohany.

6. osnovy vyprávění:

a) poznámky a osnova pro mladší, střední a starší školní věk:

Začátek Pavlovy misijní činnosti je provázen otázkou po oprávněnosti kázat evangelium i pohanům. Pavlovo kázání pak tvoří převážnou část tohoto oddílu. Můžete s dětmi klidně procházet jejich znalosti sz příběhů ve kterých Hospodin jedná se svým lidem. Takovou strukturu má totiž i Pavlovo kázání. Tyto dějiny Božího jednání s člověkem ovšem ústí do Ježíšova příběhu, k němuž se Bůh přiznává jeho vzkříšením. Proto se tomu, kdo věří v Boží moc stejně jako Ježíš, otevírá Boží milost – té nestojí v cestě ani lidská vina, ani pohanský původ.

osnova pro mladší školní věk:

I. Barjezus se staví do cesty evangeliu

II. Zvěstování mezi pohany a vznik sboru v Antiochii

IV. Barnabáš na inspekci

Pavlovo kázání

Zvěst o Ježíši přijata pohany – odmítnuta židy

Pavel a Barnabáš odcházejí kázat dalším pohanům

b) osnova střední a starší školní věk:

I. Barjezus se staví do cesty evangeliu

II. Pronásledování zaválo učedníky do Antiochie

III. Zvěstování mezi pohany a vznik sboru v Antiochii

IV. Barnabáš na inspekci

Pavel a Barnabáš vysláni k misii

Pavlovo kázání

Zvěst o Ježíši přijata pohany – odmítnuta židy

Pavel a Barnabáš odcházejí kázat dalším pohanům

7. podněty pro rozhovor:

– v kterých prorockých příbězích se s Boží vysvobozující mocí setkávají i příslušníci neizraelských národů? (viz klíčové pojmy)

– jak často se stane, že k vám do třídy přibude někdo nový? Umíte ho vzít mezi sebe, nebo mu dáváte najevo, že je mezi vás nepatří?

– znáte všechny lidi, kteří přicházejí na bohoslužby? Všimli byste si, kdyby přišel někdo nový? Uměli byste ho pěkně přivítat? Co byste mu řekli?

– už jste přemýšleli, koho pozvat do Nedělní školy nebo do náboženství? Myslíte, že je to i vaše starost – nebo je to jen záležitost faráře, učitele NŠ?

– co všechno vede k tomu, že se lidé určitého jazyka, národnosti, rasy dívají na druhé s podezřením, odmítavě?

Odkaz na pracovní list
15 Pavel vyslán do Antiochie
Odkaz na píseň
To já, ó Pane můj, půjdu, když mne posíláš
Buď Bohu všechna chvála, čest a požehnání
Zpívejte Pánu nové písně
Kdo na kolenou klečí, vídá dál
Ve jméno Krista doufáme
Jděte po všem světě (BTS86)
Cílová skupina
Školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu - Skutky
Biblický odkaz (kat)
Skutky 11,19–26
Skutky 13,1–52